

CRIZA VALORILOR ÎN LUMEA CONTEMPORANĂ

Buzinschi Elena,
dr. în pedagogie, conf. univ.
UPS "Ion Creangă"

Se vorbește tot mai frecvent despre existența unei acute crize a valorilor culturale ca despre o problemă centrală la nivel național și global. În societatea umană crizele nu sunt un fenomen nou. Omenirea nu a fost și nu va putea fi scutită de crize. Istoria nu cunoaște nici o perioadă mai lungă care să nu fi fost afectată de ele. La diferite intervale de timp omul s-a confruntat cu maladii ale epocii respective, împotriva cărora a fost nevoit să caute soluții.

Generația actuală nu este nici ea scutită de crize, dovadă sunt numeroasele indicii, tot mai vizibile, din diverse domenii: geopolitica; relațiile dintre state; atitudinea omului față de natură și, nu în cele din urmă, relațiile dintre oameni, marcate de agresivitate, cruzime, indiferență, ipocrizie și înșelăciune. Asemenea comportamente sociale sunt tot mai curente și, în același timp, simultane și interdependente, îngreunând combaterea lor rapidă și eficientă.

Gh. Bunescu este convins că nu mai putem interpreta lumea ca o „armonie perfectă și nici ca un ocean de ordine cu (doar) insule de dezordine, ci ca un ocean de dezordine în care insulele de ordine apar prin efortul cunoașterii și creației umane” [1, p.112].

Cercetările în domeniu vin să demonstreze caracterul sistemic și continuu al crizei valorilor culturale ale secolului XXI.

Printre principalele manifestări ale crizei sistemice ale culturii amintim:

1. distrugerea valorilor general-umane ale culturii mondiale;
2. dominarea unui stil de viață de tip consumator;
3. viziune egocentrică cu privire la relația omului cu natura; distrugerea biosferei și creșterea amenințării catastrofei ecologice globale;
4. liberalizarea hipertrofică a relațiilor dintre oameni; diminuarea normelor morale; deprecierea conceptelor „onoare”, „rușine”, „demnitate”, „politețe”, „generozitate” ș.a.
5. degradarea valorilor familiale; distrugerea instituției familiei; reducerea responsabilității față de destinul copiilor, părinților bătrâni etc.
6. descreșterea fără precedent a valorii vieții omenești; creșterea agresivității, cruzimii și violenței asupra personalității (în toate structurile);
7. dezvoltarea cultului îmbogățirii materiale și a lăcomiei; legitimarea corupției, mituirii și carierismului; răspândirea alcoolismului, narcomaniei, prostituției, pedofiliei ș.a. în societate;

8. reducerea nivelului artei și culturii clasice și a rolului lor în societate, precum și în sistemul de formare și educare a societății. Dominarea culturii de masă de calitate joasă.
9. descreșterea nivelului formării generale a societății și a intelectului personal etc.

Aceste și alte manifestări ale societății contemporane, luate împreună, creează criza sistemică a culturii.

Observăm că o atare criză sistemică este provocată de către om, de aceea lui îi revine și responsabilitatea de a o analiza și a o combate, în timp util. Pentru aceasta însă trebuie să îi cunoască originea și natura, conexiunile și interacțiunile și, în funcție de diagnostic, să stabilească strategii de rezolvare.

Potrivit experților în domeniu, cauza principală a crizei valorilor în lumea contemporană o constituie *distrugerea sistemului de valori general-umane a culturii mondiale*, format de-a lungul istoriei. Cercetările efectuate confirmă că procesul de distrugere ia amploare în sec. XXI în condițiile globalizării societății, dezvoltării liberalismului economic în relațiile de piață, utilizării noilor mijloace de informare care acționează asupra conștiinței umane.

Una din cauzele crizei culturale poate fi considerată schimbarea radicală a conținutului conceptelor fundamentale *bine și rău, libertate și responsabilitate*, transformarea concepției despre scopul și sensul vieții omenești, despre hotarul dintre legile morale și interdicțiile comportamentale ale oamenilor, modificarea atitudinilor omului față de natură, dar și față de semenii săi.

Definind conceptele multimilenare de *bine și rău*, filosoful și umanistul Albert Schweitzer constata: „prin *bine* putem subînțelege totul ce aduce beneficii, iar ceea ce dăunează constituie *răul*” [Vezi 2, pag. 97-106]. Astăzi, conținutul lor este altul. *Binele și răul* sunt deseori asociate. Cu *bune* intenții de apărare a valorilor general-umane (*libertatea și democrația*) se devastează orașe, sunt uciși mii de oameni pașnici, este distrusă economia și infrastructura țărilor, sunt omorâți cu impunitate liderii statelor de opoziție care nu recunosc concepția unei lumi unipolare. Asemenea exemple pot fi găsite în cele mai multe dintre statele lumii actuale.

Majoritatea nenorocirilor și suferințelor pe care le trăiește astăzi omenirea sunt rezultatul activității negândite și imprudente a oamenilor. Timp îndelungat omul tehnologic a avut o părere și o atitudine greșită asupra ideii de consumator, controlor și conducător al naturii și nu a conștientizat că dependența lui față de natură a rămas la fel de strânsă ca în trecut.

Mihajlo Mesarović și Eduard Pestel în *Al doilea raport către Clubul de la Roma* subliniau: „Amenințarea cea mai gravă a naturii împotriva bunăstării umane nu este forța ei distructivă – *cutremure, uragane, tornade* – ci fragilitatea țesăturii vieții, a acelor delicate fire ce leagă specie de specie și constituie

relațiile dinamice care unesc atât de strâns, în procesele vieții, regnul însuflețit cu cel neînsuflețit” [3, p.83].

Omul modern și-a îndreptat atenția asupra progresului și modernismului, astfel schimbându-și obiceiurile și viziunile despre sine și despre viață. Astăzi, nimeni nu mai pare preocupat de respectarea ordinii morale și sociale. Teoria drepturilor și a datoriilor tinde să-și stabilească reperatele într-un mod cu totul independent, fără ajutorul moralei.

Filosoful francez Rene Guénon în *Criza lumii moderne* constata că:

- nimic și nimeni nu se mai află astăzi la locul cuvenit;
- oamenii nu mai recunosc nicio autoritate efectivă în ordinea spirituală și nicio putere legitimă în ordinea temporală;
- „profanii” își permit să discute lucruri sacre, să le conteste caracterul și chiar existența;
- inferiorul a ajuns să judece superiorul;
- ignoranța impune limite înțelepciunii;
- eroarea biruie adevărul;
- omenescul se substituie divinului;
- pământul deține mai multă importanță decât cerul;
- individul se proclamă măsura tuturor lucrurilor și pretinde să dicteze universului legile plămădite de propria sa rațiune, slabă și supusă greșelii [4., p. 121].

Observăm că rezolvarea problemei crizei culturale nu trebuie căutată în economie sau geopolitică, ci în sfera umanitară a societății, în soluționarea dificultăților de ordin moral și spiritual. Filosofii A. Pleșu, C. Enăchescu, Gh. Bunescu ș.a. consideră că trăim într-o lume a cantității, a stresului moral, a pragmatismului egoist, o lume în care, deși există loc pentru orice, nu mai există loc pentru *om și omenie* [5, 6, 7].

Filosofia, morala și psihologia contemporană se întreabă: *Ce reprezintă omul de astăzi?*

În încercarea de a da un răspuns, filosoful și scriitorul român Emil Cioran definește omul de astăzi în felul următor:

- „omul de astăzi este expresia unei profunde crize, de o mare complexitate (sufletească, morală și spirituală).
- Omul de astăzi:
  - este singur și gol;
  - este lipsit de repere;
  - este „obiectul manipularilor” și al unor „antimodele” care adâncesc criza de valori;
  - nu se mai recunoaște pe sine;
  - este înșelat de iluzia unor false valori;

- lumea nu îi mai oferă valorile autentice și nici omul nu mai are ce să ceară de la această lume;
- problematica omului nu mai este „frământarea interioară” de factură socratică sau de factură faustică. Este cu totul altceva: *o angoasă a disperării*. Nici Socrate și nici Faust nu sunt singuri. „Frământarea” lor este interogația la care se poate da un răspuns. Angoasa omului modern este disperarea dată de absența oricărei perspective;
- omul nu mai este capabil de a opera, de a delimita, de a înțelege sensul complementar al originii și cel al sfârșitului său;
- viața încetează de a mai fi o sursă de plăceri, de stimuli pozitivi;
- oamenii nu vor mai avea *unde* și *pentru ce* să construiască sau să-și proiecteze idealuri [8, p. 64].

Prin noile tehnologii informaționale omul este zilnic bombardat de o cantitate uriașă de informații, care urmărește manipularea acestuia. Calculatoarele personale oferă posibilitatea accesului la tot felul de informații, zămisind un șir de ispite, cărora omul cu greu le face față. Tehnologia, prin ea însăși, nu are calitate morală, însă obiectivele realizate prin utilizarea acesteia au o coloratură morală care deseori este utilizată la extinderea răului.

Un șir de cercetători, printre care și T.A. Bondarencu, sunt convinși că „în condițiile creșterii nivelului de virtualizare a societății are loc formarea unei personalități cu calități sociale și manifestări comportamentale calitativ noi” [Vezi 9., p. 46]. Asistăm astăzi la o situație când o bună parte din filmele și emisiunile TV îți demonstrează și te învață cum este mai bine să furi, să minți, să ucizi etc. Fiind manipulați de personaje TV, oamenii devin impostori, infractori și chiar ucigași. Idealuri intangibile sunt limuzinele de lux, vestimentația de firmă, banii oricât de murdari. Asistăm în prezent la schimbarea conținutului și tipurilor de valori, potrivit cărora omul nu mai este apreciat după cunoștințe, ci după bunurile pe care le posedă, tot mai mult capătă calitatea de *a avea*, pierzând-o pe cea de *a fi*. Punându-se accent pe comoditate, plăcere, letargie, care îl erodează și pervertește din punct de vedere moral și spiritual, se uită de valoarea efortului, a răbdării și a jertfei. Grija părinților pentru copii sau a copiilor pentru părinți, ajutorul prietenesc etc. capătă pondere numai preschimbate în valori financiare, deprecind viața omenească. Familia contemporană nici pe de parte nu mai este cea de altădată. Pe prim-plan se impun independența, cariera profesională, locul în societate.

Tinerii contemporani se află și ei într-o stare confuză. Modelul comportamental pe care societatea contemporană îl oferă este sărac și lipsit de profunzime (sunt coate: superficialitatea, gloria facilă, câștigul fără muncă, îmbogățirea peste noapte, violența etc.). De fapt, vorbim despre antimodele pe care tinerii le imită inconștient, din lipsă de ceva mai bun. Ei fac dovada pragmatismului, a imaturității sociale, a infantilismului, a agresivității; apreciază

bunăstarea socială și capacitatea de a câștiga bani, iar talentul, cunoștințele sau munca cinstită nu mai prezintă pentru ei interes.

Familia și școala de astăzi nu-și mai îndeplinesc rolul de formare și educare a adevăraților valori culturale. Unii autori sunt de părere că în societatea noastră, inclusiv în domeniul educației, există o „*criză*” de valori morale, precum și o anumită lipsă de speranță privind depășirea acesteia. În anumite domenii, dar în special în mediul afacerilor, nu se fac eforturi vizibile pentru perfecționarea morală a oamenilor, pentru evidențierea rolului valorilor morale referitoare la adevăr, bine, respect, altruism, dreptate, iubire, justiție etc.

În învingerea crizei menționate, credem că este nevoie de o educație care să pună accent pe adoptarea etică a deciziilor individuale, pe înțelegerea câmpului organizațional al consecințelor unor comportamente negative. Este o urgență edificarea unor astfel de concepte acum, pentru că, mai mult ca niciodată, viitorul se construiește în prezent sau este amenințat de prezent. În viziunea lui Maxim T.-S. „omenirea trebuie să-și asume obligația fundamentală de a acționa astfel încât să nu pună în pericol existența viitoare a umanității. Responsabilitatea morală pentru viitorul omenirii se transformă într-un principiu al prezentului” [10, p. 42].

Considerăm că, în condițiile lumii contemporane, devine tot mai evidentă șansa supraviețuirii cu condiția de a recrea și a pune în centrul existenței valorile morale. Optimizarea societății este posibilă doar în urma perfecționării indivizilor și respectării valorilor etice fundamentale. Revenirea la ele este o șansă. Prin dorința și efortul comun de a răspândi binele printre oameni, putem contribui la îmbunătățirea societății și a relațiilor interumane, astfel depășind *criza* în care ne aflăm.

Pentru depășirea crizei prin care trece omenirea, se cere o gândire și acțiune strategică pe termen lung, care ar oferi generațiilor viitoare o educație bazată pe trei componente esențiale: educația spirituală, educația cognitivă și educația inovativ-antreprenorială. Educația trebuie să-și definească și să-și redefinească valorile, promovând modele de gândire și acțiune prin care să se exerseze competențele cerute de viață într-o societate democratică: cooperarea, comunicarea, armonia, echilibrul interior, respectul, profesionalismul etc.

Bibliografie:

1. Bunescu Gh., școala și valorile morale. București: Editura: Didactică și Pedagogică R.A., 1998, - 268 p.
2. Швейцер Альберт, Упадок и возрождение культуры. Философия культуры. Часть I., Перевод с немецкого Н.А.Захарченко, Г.В.Колшанского М.: Прогресс, 1973, - 343 с.
3. Mesarović Mihailo, Pestel E., Omenirea la răspântie: al doilea raport către Clubul de la Roma. Ed.: Politică, 1975, - 216 p.

4. Guénon R., Criza lumii moderne. București: Editura Humanitas, 2008, - 170 p.
5. Pleșu A., Obscenitatea publică. București: Editura Humanitas, 2005, - 312 p.
6. Enăchescu C-tin, Tratat de psihologie morală. București: Editura Tehnică, 2005, - 400 p.
7. Bunescu Gh., școala și valorile morale. București: Editura: Didactică și Pedagogică R.A., 1998, - 268 p.
8. Cioran E., Tratat de descompunere. București: Editura Humanitas, 1992, - 224 p.
9. Бондаренко Т.А., Трансформация личности в условиях виртуальной реальности. Ростов н/Д: Издательский центр ДГТУ, 2006, – 51 с.
10. Maxim Tudor-Sorin, Responsabilitatea morală. Suceava: Universitatea „Ștefan cel Mare”, 2000, - 79 p.

MĂSURI ÎN PREVENIREA ȘI CONTRACARAREA MOBBING-ULUI LA LOCUL DE MUNCĂ LA NIVELUL UNIUNII EUROPENE

Cristina LAZARIUC
Universitatea Tehnică a Moldovei

Mobbing is a term used to describe a variety of behaviors in the workplace that amount to emotional abuse by workers of a fellow employee or employees. Mobbing takes place all over the EU. It has wide variations among Member States and economic sectors due to different awareness, cultures and legal systems but it is seen to be on the increase throughout all the European Union countries. Mobbing in Europe has been confronted in a wide variety of ways which are still subjected to constant changes. As a matter of fact, European Member States adopted different strategies to tackle the problem. Some countries passed specific legislation on mobbing.. Some others preferred to refer to the existing legislation, in some cases widening their scope, in some others just applying it to situations which only in their core characteristics could remind of mobbing. Other countries adopted non-legislative measures such as code of practices or code of conduct.

Cuvinte cheie: *mobbing, bullying, agresor, victimă, legislație anti-mobbing, program educațional.*

Orice instituție este cu atât mai funcțională social și economic cu cât sunt mai funcționale grupurile sociale formale și/sau informale ce o constituie. Totuși, în cadrul grupurilor sociale din organizații pot apărea anumite disfuncții. De regulă, asemenea disfuncții favorizează manifestarea unor atitudini distructive pentru